

Povlaštene stope poreza na dodanu vrijednost - "Ružičasti porez"

Tomić, Tamara

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:509914>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-28**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

PRAVNI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
STUDIJSKI CENTAR ZA JAVNU UPRAVU I JAVNE FINACIJE
STRUČNI POREZNI STUDIJ

Tamara Tomić

**POVLAŠTENE STOPE POREZA NA DODANU VRIJEDNOST –
„RUŽIČASTI POREZ“**

Završni rad

Mentorica: Prof. dr. sc. Sonja Cindori

Zagreb, svibanj 2024.

Izjava o izvornosti

Ja, Tamara Tomić, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Tamara Tomić, v.r.

POSEBNA ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici prof. dr. sc. Sonji Cindori na pruženim savjetima i podršci prilikom izrade ovog završnog rada.

Veliku zahvalu dugujem svojim najdražima, sinu, zaručniku, roditeljima i sestri, obitelji i prijateljima za strpljenje i pruženu podršku te vjeru koju su mi pružali tijekom cijelog trajanja studija.

Tamara Tomić

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. POREZ NA DODANU VRIJEDNOST	2
2.1. Osnovne odrednice Zakona o porezu na dodanu vrijednost	4
2.2. Povlaštene porezne stope.....	7
2.3. Povlaštene porezne stope u državama regije	10
2.4. Oporezivanje menstrualnih potrepština	11
3. POJAM „RUŽIČASTOG POREZA“	13
3.1. Legislativa koja promiče „ružičasto oporezivanje“	14
4. ISTRAŽIVANJE	15
4.1. Anketni upitnik	15
4.2. Rezultati ankete	16
5. MULTIDISCIPLINARNI PRISTUP U RJEŠAVANJU „RUŽIČASTOG POREZA“	25
6. ZAKLJUČAK.....	26

1. UVOD

Porezni poticaji su različiti oblici olakšica koje država pruža poreznim obveznicima te njima potiče rast investicija te rast gospodarstva¹. Porezni poticaji dio su fiskalnih poticaja koji se dijele na izravne (financijske) poticaje i neizravne poticaje (porezni poticaji ili fiskalni poticaji koji su u užem smislu).² Kao jedan od neizravnih poticaja govori se o povlaštenim poreznim stopama, odnosno poreznim stopama koje su niže od standardnih te se primjenjuju na određene vrste prihoda. „Povlaštene porezne stope su najjednostavniji, ali ujedno i najsiroviji instrument jer visina poticaja ne varira s visinom investicije. Također, učinkovitost ovog instrumenta minimalna je u slučajevima niskih graničnih poreznih stopa“.³ Povlaštene stope poreza na dodanu vrijednost u Republici Hrvatskoj su stope od 5 % i 13 % (uz izuzetak i od 0 %).

Tema završnog rada obrađuje problematiku „ružičastog poreza“ koji se temelji na povlaštenim stopama, odnosno sniženim stopama poreza na dodanu vrijednost, čime potencira nekoliko problema koji su sve više prisutni u društvu: potreba za smanjenjem regresivnog učinka poreza na dodanu vrijednost, različiti porezni tretman proizvoda koji koriste muškarci i žene, produbljenje diskriminacije putem nepravičnih cijena proizvoda.

„Ružičasti porez“ , drugim riječima „ nevidljivi porez“ , „woman tax“ , „gender tax“ ili „tampon tax“⁴ moderan je dodatan iznos na određena dobra i usluge, koje uglavnom koristi i plaća ženska populacija stanovništva. „Ružičasti porez“ tema je vrijedna istraživanja jer je potrebno probuditi svijest većem broju populacije kako bismo dobili odgovor na pitanje: kako spriječiti širenje „ružičastog poreza“?

„Ružičasti porez“ odnosi se na kozmetičke proizvode, proizvode za djecu (odjeću, igračke), odjeću i obuću za žene, higijenske potrepštine te motorna vozila. Budući da je pojam „ružičasti porez“

¹ Kesner-Škreb, M. (2001.) Porezni poticaji, *Financijska teorija i praksa* 25 (4) str. 633-636 <https://hrcak.srce.hr/file/9158> (Pristupljeno: 13.5.2024.)

² Šimović, H., Porezni poticaji za izgradnju konkurentnosti, članak broj 08-03 <https://hrcak.srce.hr/file/202167> (Pristupljeno: 13.05.2024.)

³Šimović, H., Utjecaj fiskalnog sustava i fiskalne politike na konkurentnost gospodarstva, članak broj 06-12, <https://hrcak.srce.hr/file/202206> (Pristupljeno: 13.05.2024.)

⁴ Yazicioğlu, A.E. (2018). *Pink Tax and the Law: Discriminating Against Women Consumers* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429486975> (Pristupljeno: 14.06.2023.)

relativno nepoznat pojam, tek posljednjih nekoliko godina može se pronaći više istraživanja vezano uz navedenu temu. Nažalost, prema rezultatima anketa, uočeno je da velika većina ljudi ne zna i nije upoznata s tim pojmom.

U prvom dijelu rada objašnjen je porez na dodanu vrijednost, analizirani relevantni dijelovi Zakona o porezu na dodanu vrijednost, pojam povlaštenih poreznih stopa i postoje li u državama članicama regije te porez na menstrualne potrepštine. Nakon općenitog dijela o poreznim stopama razrađuje se pojam „ružičastog poreza“ i segmenti života u kojima ga pronalazimo. Ističu se države izvan Europske unije u kojima postoje zakoni koji se tiču „ružičastog poreza“. Drugi dio rada odnosi se na kvantitativnu metodu istraživanja – anketa u kojoj su sudjelovale 223 osobe. Anketa se provodila on line putem, a ispitanici su osobe različitih starosnih dobi. Cilj istraživanja bio je ustanoviti koliko su ispitanici upoznati s pojmom „ružičastog poreza“ te koliko je on sveprisutan u Republici Hrvatskoj.

2. POREZ NA DODANU VRIJEDNOST

Porezi su osnovni fiskalni instrumenti prikupljanja javnih prihoda kako bi se podmirili javni rashodi⁵ te su najznačajniji fiskalni nameti koje ubiremo u novčanom obliku. Poreze definiramo kao „obvezna davanja koja bez izravne i trenutne protuusluge država uzima od osoba i poduzeća da bi prikupljenim novcem financirala javne rashode“⁶. Država porezima pokušava osigurati ekonomsku stabilnost, pravednu preraspodjelu poreznog tereta, smanjuje neizravne poreze te povećava prihode za javne potrebe poput obrazovanja, zdravstvene zaštite, socijalne i javne sigurnosti. Kako su porezi osnovni fiskalni instrumenti, oni čine porezni sustav neke zemlje. Da bi porezni sustav uspješno funkcionirao i bio efikasan, mora biti pravedan i progresivan, također i jednostavan i transparentan te lako prilagodljiv zbog čestih promjena.

Porezni sustav u Republici Hrvatskoj temelji se na skupini izravnih i neizravnih poreza. U skupinu izravnih poreza ubrajamo npr. porez na dobit, porez na dohodak te prirezu na dohodak. S druge strane, neizravni porezi u Republici Hrvatskoj su porezi kojima se oporezuje promet

⁵ Cindori, S., Pilipović, O., Kalčić, R. (2021.), Porez na dodanu vrijednost; Web knjižara, Split

⁶ Kesner, Š. M.; Kuliš, D. (2010.), Porezni vodič za građane ; Institut za javne financije, Zagreb

proizvoda i usluga poput poreza na dodanu vrijednost, trošarina i poreza na promet nekretnina⁷. Neizravni porezi imaju mnoge prednosti u odnosu na izravne poreze poput izdašnosti, elastičnosti, „kontinuiranosti pritjecanja prihoda bez većih oscilacija“, pa jeftinoća ubiranja, jednostavnost kontrole i ugodnost plaćanja.“⁸

Jedan od specifičnih oblika poreza kojim se oporezuje potrošnja jest porez na dodanu vrijednost koji se smatra se „najizdašnjim prihodom države, kojem je namijenjeno dominantno mjesto u sustavu javnih prihoda.“⁹ Povijest poreza na dodanu vrijednost seže do 1919. godine kada je to predložio poduzetnik von Siemens, a ocem poreza na dodanu vrijednost smatra se Maurice Laure (direktor francuske Porezne uprave)¹⁰. U Republici Hrvatskoj je uveden 1995. godine, ali 1. siječnja 1998.¹¹ godine tek počinje djelovati u praksi hrvatskog gospodarstva.

Prva stopa poreza na dodanu vrijednost iznosila je 22 %. Današnji porez na dodanu vrijednost ima dvije snižene stope od 13 % i 5 % (i od 0 %) te standardnu stopu od 25 %. Teorija poznaje i preračunanu stopu¹² pomoću koje se iz naknade u kojoj je porez na dodanu vrijednost već sadržan naknadno izračunava iznos tog poreza. Republika Hrvatska ima jednu od viših poreznih stopa. U istom rangu poreznu stopu imaju Danska i Švedska (25 %), uz to da jedina država u Europi koja ima veću poreznu stopu jest Mađarska 27 %. Najnižu poreznu stopu ima Luksemburg.¹³

Porezni sustav Republike Hrvatske podložan je promjenama. U tom svijetlu, porez na dodanu vrijednost također se prilagođava i dokazuje svojstvo elastičnosti kako bi zadovoljio načela suvremenog poreznog sustava te ostvario pozitivne učinke.

Porez na dodanu vrijednost stabilan je izvor prihoda za državu jer se naplaćuje na gotovo svaki proizvod ili uslugu koja se koristi. Kao jednom od oblika općeg poreza na promet, njegovo oporezivanje se provodi u svim fazama proizvodno-prometnog ciklusa, uz to da se oporezuje samo dodana vrijednost koja je ostvarena. Budući da oporezuje samo dodanu vrijednost nastalu iz proizvodno-prometnog ciklusa, porez na dodanu vrijednost smatra se neto svefaznim porezima na

⁷ Kesner, Š. M.; Kuliš, D. (2010.), Porezni vodič za građane ; Institut za javne financije, Zagreb

⁸ Lončarić-Horvat, O. (1995.), Socijalna država i posredni porezi ; Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb

⁹ Lončarić-Horvat, O. (1995.), Socijalna država i posredni porezi ; Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb

¹⁰ Cindori, S., Pilipović, O., Kalčić, R. (2021.), Porez na dodanu vrijednost; Web knjižara, Split

¹¹ Zakon o porezu na dodanu vrijednost (NN 47/95)

¹² Cindori, S., Pilipović, O., Kalčić, R. (2021.), Porez na dodanu vrijednost; Web knjižara, Split

¹³ Europska komisija, 2023. Stope PDV-a koje se primjenjuju u zemljama EU-a. (Pristupljeno: 12.05.2024.)

promet. Uz navedeno, smatra se i „ključnim preventivnim instrumentom u borbi protiv sive ekonomije, posebno u samokontrolirajućem segmentu, gdje poduzetnik zahtijeva izdavanje računa od dobavljača kako bi ostvario mogućnost povrata pretporeza“¹⁴.

2.1.Osnovne odrednice Zakona o porezu na dodanu vrijednost

Porez na dodanu vrijednost je u Republici Hrvatskoj uveden 1995. godine, a na snagu stupio 1. siječnja 1998. godine¹⁵. Kroz godine je mijenjan više puta, a najnovija promjena je na snazi od 1. siječnja 2024. godine¹⁶.

Sukladno odredbama recentne legislative, predmet oporezivanja porezom na dodanu vrijednost su:

1. isporuka dobara u tuzemstvu uz naknadu koju obavi porezni obveznik,
2. stjecanje dobara unutar Europske unije koje u tuzemstvu obavi uz naknadu:
 - a) porezni obveznik koji djeluje kao takav ili pravna osoba koja nije porezni obveznik, ako je prodavatelj (isporučitelj) porezni obveznik koji djeluje kao takav u drugoj državi članici i koji u skladu s propisima te države članice nije oslobođen obračunavanja poreza na dodanu vrijednost kao mali porezni obveznik i na njega se ne odnose odredbe
 - b) u slučaju novih prijevoznih sredstava, porezni obveznik ili pravna osoba koja nije porezni obveznik, čija ostala stjecanja nisu predmet oporezivanja porezom na dodanu vrijednost ili bilo koja druga osoba koja nije porezni obveznik
 - c) u slučaju proizvoda koji podliježu trošarinama
3. obavljanje usluga u tuzemstvu uz naknadu koje obavi porezni obveznik

¹⁴ Šimović, H. (2007.), Porez na dodanu vrijednost i trošarine ; Porezni sustav Republike Hrvatske – skripta, vlastita naklada, Zagreb

¹⁵ Zakon o porezu na dodanu vrijednost (NN 47/95)

¹⁶ Zakon o porezu na dodanu vrijednost (NN 73/13, 99/13, 148/13, 153/13, 143/14, 115/16, 106/18, 121/19, 138/20, 39/22, 113/22, 33/23, 114/23, 35/24).

4. uvoz dobara.¹⁷

Uz predmet oporezivanja, propisana su i izuzeća od oporezivanja poput „stjecanje dobara unutar Europske unije koje obavi porezni obveznik ili pravna osoba koja nije porezni obveznik, ako bi isporuka takvih dobara u zemlji bila oslobođena u skladu sa zakonom, stjecanje dobara unutar Europske unije osim novih prijevoznih sredstava ili dobara koje podliježu trošarinama koje obavi porezni obveznik koji isključivo obavlja isporuke dobara ili usluga za koje nije dopušten odbitak poreza na dodanu vrijednost (pretporeza) ili pravna osoba koja nije porezni obveznik, stjecanje unutar Europske unije rabljenih dobara, umjetničkih djela, kolekcionarskih predmeta ili antikviteta ako je prodavatelj preprodavatelj, a porez na dodanu vrijednost na ta dobra obračunat u državi članci u kojoj je započela njihova otprema ili prijevoz u skladu s posebnim postupkom oporezivanja marže.“¹⁸

Porezni obveznik je „svaka osoba koja samostalno obavlja bilo koju gospodarsku djelatnost bez obzira na svrhu i rezultat obavljanja te djelatnosti...svaka osoba koja povremeno isporučuje nova prijevozna sredstva, koja kupcu otpremi ili preveze prodavatelj, sam kupac ili druga osoba za njihov račun na područje druge države članice.“¹⁹ Porezni obveznik nije „tijelo državne vlasti, tijelo državne uprave, tijela lokalne i područne samouprave, komore te druga tijela s javnim ovlastima i u slučaju kada ubiru pristojbe, naknade i druga plaćanja u vezi s obavljanjem djelatnosti ili transakcija u okviru svog djelokruga ili ovlasti. Ako bi obavljanje tih djelatnosti dovelo do narušavanja načela tržišnog natjecanja kod obavljanja takvih djelatnosti ili transakcija, ta se tijela smatraju poreznim obveznicima u vezi s tim djelatnostima ili transakcijama.“²⁰

Porezna osnovica važna je jer se njome određuje iznos poreza na dodanu vrijednost koje porezni obveznik mora platiti. Porezna osnovica može biti „naknada koju čini sve ono što je isporučitelj primio ili treba primiti od kupca ili neke druge osobe za te isporuke uključujući i subvencije, uračunavaju se i iznosi poreza, carina, pristojbi i sličnih davanja, osim poreza na dodanu vrijednost te sporedni troškovi kao što su provizije, troškovi pakiranja, prijevoza i osiguranja koje isporučitelj dobara ili usluga zaračunava kupcu ili primatelju. U poreznu osnovicu ne ulaze sniženja cijena,

¹⁷ Zakon o porezu na dodanu vrijednost čl. 4.

¹⁸ Zakon o porezu na dodanu vrijednost čl. 4.

¹⁹ Zakon o porezu na dodanu vrijednost čl. 6.

²⁰ Zakon o porezu na dodanu vrijednost čl. 6.

odnosno popusti zbog prijevremenog plaćanja i popusti što se kupcu odobri u trenutku isporuke, kao ni iznosi koje porezni obveznik zaračuna ili primi od kupca kao povrat za izdatke koje je platio u njegovo ime i za njegov račun i koje u evidencije unosi kao prolazne stavke. Porezni obveznik mora imati dokaze o iznosu izdataka u vezi s prolaznim stavkama i ne može odbiti porez nadodanu vrijednost ako je na njih obračunan.²¹ Uz poreznu osnovicu kod isporuke dobara nalazi se i posebni slučajevi utvrđivanja porezne osnovice poput razmjene dobara i usluga, premještanja dobara i usluga u druge države članice te putem prijenosa gospodarske cjeline ili pogona.²²

Stope poreza na dodanu vrijednost, kao što je navedeno u radu, iznose 5 %, 13 % te 25 % (izuzetno i 0 %), a obračunavaju se prema stopi koja je u trenutku nastanka događaja, na snazi, postoje 2 iznimke : 1. „, Porez na dodanu vrijednost se obračunava po stopi koja je na snazi u trenutku nastanka obveze obračuna a) u slučaju stjecanja dobara unutar EU, b) u slučaju uvoza dobara koji podliježu carini, poljoprivrednim pristojbama ili pristojbama s jednakim učinkom.“²³

Člankom 38. stavkom 2. porezna snižena stopa od 5 % plaća se na isporuke sljedećih dobara i usluga : „, sve vrste kruha, sve vrste mlijeka (kravlje, ovčje, kozje) koje se stavlja u promet pod istim nazivom u tekućem stanju, svježe, pasterizirano, homogenizirano, kondenzirano (osim kiselog mlijeka, jogurta, kefir, čokoladnog mlijeka i drugih mliječnih proizvoda) nadomjestke za majčino mlijeko, knjige stručnog, znanstvenog, umjetničkog, kulturnog i obrazovnog sadržaja, udžbenike za pedagoški odgoj, lijekove koji imaju odobrenje nadležnog tijela za lijekove i medicinske proizvode, medicinsku opremu, pomagala i druge sprave koje se koriste za ublažavanje liječenja invalidnosti, kinoulaznice, ulaznice za koncerte, sportska događanja, novine novinskoig nakladnika koji ima statut medija, koje izlaze dnevno, znanstvene časopise, dječju hranu i prerađenu hranu na bazi žitarica za dojenčad i malu djecu, jestiva ulja i masti biljnog i životinjskog podrijetla, maslac i margarin, isporuku živih životinja, isporuku svježeg i rashlađenog mesa i kobasica, žive ribe, rakova, povrća, voća i orašastih plodova, svježih jaja peradi u ljusci, sadnice i sjemenje, gnojiva i pesticide, proizvode koji se koriste kao hrana za životinje, osim hrane za kućne ljubimce.“²⁴ Člankom 38. Stavkom 3. poreznom stopom od 13 % porez na dodanu vrijednost se isplaćuje za sljedeće isporuke dobara i usluga: „, usluge smještaja ili smještaja s doručkom,

²¹ Zakon o porezu na dodanu vrijednost čl. 33.

²² Cindori, S., Pilipović, O., Kalčić, R. (2021.), Porez na dodanu vrijednost; Web knjižara, Split, str. 99.

²³ Zakon o porezu na dodanu vrijednost čl. 37.

²⁴ Zakon o porezu na dodanu vrijednost čl. 38.

polupansiona ili punog pansiona u hotelima ili objektima slične namjene, dječje sjedalice za automobile i dječje pelene, menstrualne potrepštine, isporuku vode, osim vode koja je na tržište stavljena u bocama ili drugoj ambalaži, isporuku električne energije do drugo isporučitelja ili krajnjeg korisnika, isporuku prirodnog plina i grijanja iz toplinskih stanica, ogrjevno drvo, pelet, briket i sječku, javnu uslugu prikupljanja miješanog komunalnog otpada, urne i ljesove, usluge i povezana autorska prava pisca, sladatelja i umjetnika izvođača, pripremanje i usluživanje jela i slastica u ugostiteljskom objektu i izvan objekta.“²⁵

Iznimke za plaćanja po sniženoj stopi od 5 % jesu „isporuke prirodnog plina, uključujući naknade u razdoblju od 1. travnja 2022. do 31. ožujka 2025.“²⁶ također se to odnosi i na isporuku grijanja iz toplinskih peći i isporuku ogrjevnih drva, peleta i briketa.

Iznimka na isporuku i ugradnju solarnih ploča na privatne stambene objekte porez na dodanu vrijednost se obračunava i plaća po stopi od 0 %.²⁷

Smanjenjem porezne stope od 25 % na 13 % za menstrualne potrepštine, multidisciplinarnim pristupom i povlaštenim poreznim stopama Republika Hrvatska je krenula ka rješavanju problema „ružičastog poreza“. Uz smanjenje stope, u sustavu obrazovanja u nekim školama i fakultetima se uvode i besplatne menstrualne potrepštine. Škotska je prva zemlja koja je poduzela ozbiljniji korak te donijela zakon o besplatnim higijenskim potrepštinama u javnim ustanovama „*Period Products (Free Provision) (Scotland) Act 2021*“²⁸.

2.2. Povlaštene porezne stope

Povlaštene porezne stope su niže porezne stope od standardnih stopa koje se primjenjuju na određene proizvode i usluge, njome se oporezuje promet proizvoda bitnih za životni standard, proizvoda široke potrošnje (prehrambeni proizvodi, lijekovi, knjige i sl.).²⁹ Povlaštene porezne

²⁵ Zakon o porezu na dodanu vrijednost čl. 38.

²⁶ Zakon o porezu na dodanu vrijednost čl. 38.

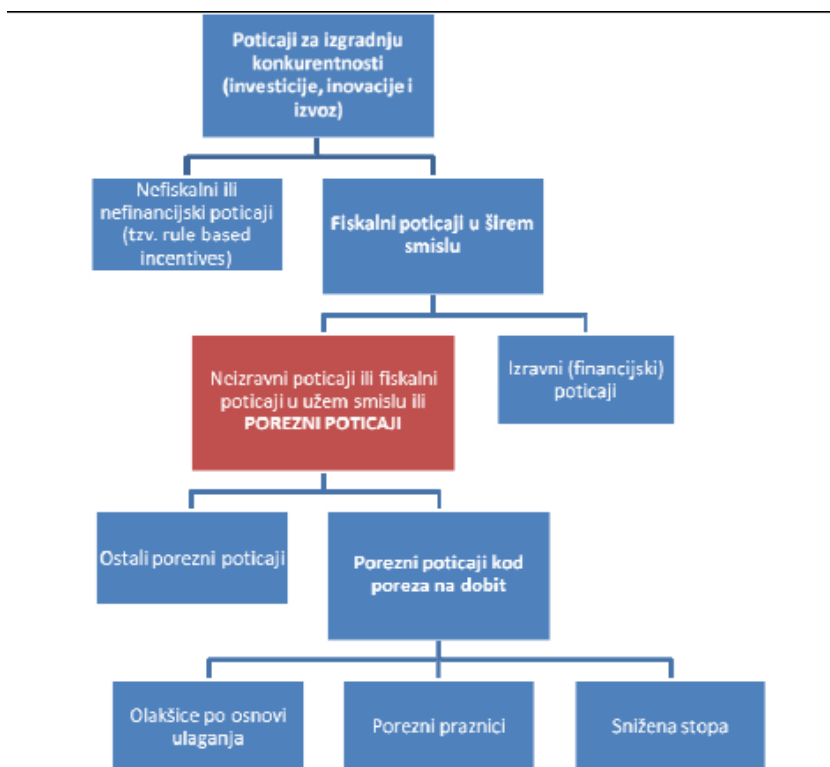
²⁷ Zakon o porezu na dodanu vrijednost čl. 38.

²⁸ *Period products (Free Provision) (Scotland) Act 2021* : *Equality Impact Assessment* <https://www.legislation.gov.uk/asp/2021/1/enacted> (Pristupljeno: 12.05.2024.)

²⁹ Cindori, S., Pogačić, L. (2010.) Problematika utvrđivanja broja i visine stopa poreza na dodanu vrijednost; Ekon.misao praksa dbk. god XIX. br 2. (227-249), <https://hrcak.srce.hr/file/93380> (Pristupljeno: 13.05.2024.)

stope ne mogu biti manje od 5 %. Predstavljaju bitan instrument za ostvarivanje poticaja za izgradnju konkurentnosti što je i prikazano na slici 1. zajedno s olakšicama po osnovi ulaganja te poreznim praznicima.

Slika 1. Porezni poticaji za izgradnju konkurentnosti

Izvor: Hrvoje Šimović³⁰

Porez na dodanu vrijednost ima regresivno djelovanje, a kako bi se smanjila regresivnost, uvode se nove mjere poput uvođenja sniženih poreznih stopa, primjenom progresivnih poreznih stopa kod poreza na dohodak izvan sustava poreza na promet te unutar gospodarskog sustava, ali izvan poreznog sustava (sustav socijalnih transfera prema građanima s manjom ekonomskom snagom)³¹. Kod uvođenja sniženih stopa radi smanjenja regresivnog djelovanja, pomaže se građanima s nižim, ali i višim primanjima koji na taj način „dobivaju veću neizravnu, nekontroliranu i 'nevidljivu'

³⁰Šimović, H., Porezni poticaji za izgradnju konkurentnosti, članak broj 08-03 , <https://hrcak.srce.hr/file/202167> (Pristupljeno: 13.05.2024.)

³¹Jelčić, Bo., Lončarić-Horvat, O., Šimović, J., Arbutina, H., Mijatović, N. (2004), Hrvatski fiskalni sustav, Narodne novine, Zagreb

državnu dotaciju.³² Primjeri povlaštenih poreznih stopa u zemljama Europske unije prikazani su tablicom broj 1.

Tablica 1. Stope poreza na dodanu vrijednost koje se primjenjuju u zemljama Europske unije

Zemlja	Opća stopa	Snižena stopa	Vrlo snižena stopa	Parking stopa
Austrija	20	10 / 13	-	13
Belgija	21	6 / 12	-	12
Bugarska	20	9	-	-
Cipar	19	5 / 9	-	-
Češka	21	10 / 15	-	-
Danska	25	-	-	-
Estonija	20	9	-	-
Finska	24	10 / 14	-	-
Francuska	20	5,5 / 10	2,1	-
Grčka	24	6 / 13	-	-
Hrvatska	25	5 / 13	-	-
Irska	23	9 / 13,5	4,8	13,5
Italija	22	5 / 10	4	-
Latvija	21	5 / 12	-	-
Litva	21	5 / 9	-	-
Luksemburg	17	8	3	14
Mađarska	27	5 / 18	-	-
Malta	18	5 / 7	-	-
Nizozemska	21	9	-	-
Njemačka	19	7	-	-
Poljska	23	5 / 8	-	-
Portugal	23	6 / 13	-	13
Rumunjska	19	5 / 9	-	-
Slovačka	20	10	-	-
Slovenija	22	5 / 9,5	-	-
Španjolska	21	10	4	-
Švedska	25	6 / 12	-	-

Izvor: Europska komisija³³

³² Iveković, I.(1997), Jednostopni PDV s malo oslobođenja najbolje rješenje, Računovodstvo i financije, 9, Zagreb

³³ Izvor: Europska komisija, 2023. Stope PDV-a koje se primjenjuju u zemljama EU-a. (Pristupljeno: 12.05.2024.)

2.3. Povlaštene porezne stope u državama regije

Prema povlaštenim poreznim stopama na području država u regiji izdvajamo Republiku Srbiju kojoj opća stopa poreza na dodanu vrijednost iznosi 20 % , a povlaštena porezna stopa iznosi 10 %. Povlaštenom poreznom stopom od 10 % oporezivano je „svježe, ohlađeno i smrznuto voće, povrće, meso, ribu i jaja; žitarice, suncokret, soja, šećerna repa i uljana repica; lijekovi, uključujući i lijekove za veterinarsku uporabu; materijal za dijalizu, gnojiva, sredstva za zaštitu bilja, sjeme za reprodukciju, sadni materijal, udžbenike i nastavna sredstva, dnevne novine; ogrjevno drvo, uključujući brikete, usluge smještaja u ugostiteljskim objektima za smještaj u skladu sa zakonom kojim se uređuje turizam, usluge koje se naplaćuju putem ulaznica za kino i kazališne predstave, sajmove, cirkuse, zabavne parkove, koncerte (glazbene priredbe), izložbe, sportske priredbe, muzeje i galerije, botaničke i zoološke vrtove, ako promet tih usluga nije oslobođen poreza na dodanu vrijednost, prirodni plin, toplinska energija za grijanje, prijenos prava raspolaganja na stambenim zgradama, ekonomski djeljivim cjelinama unutar tih zgrada, kao i vlasničkim udjelima na tim dobrima, usluge koje prethode isporuci vode za piće vodoopskrbnom mrežom, kao i vode za piće, osim vode u bocama, pročišćavanje i odvodnja atmosferskih i otpadnih voda; gospodarenje komunalnim otpadom, održavanje čistoće na površinama javne namjene, održavanje javnih zelenih površina i obala, prijevoz putnika i njihove prateće prtljage, upravljanje grobljima i pogrebnim poduzećima“³⁴

Republika Srbija uz povlaštenu stopu od 10 % u zakonu ne obuhvaća menstrualne potrepštine, te se one oporezuju njihovom standardnom stopom od 22 % .

Crna Gora primjenjuje opću poreznu stopu od 21 %, snižene stope poreza na dodanu vrijednost iznose 7 % , a uz te porezne stope, Crna Gora ima i nultu stopu poreza na dodanu vrijednost. Stopa od 7 % primjenjuje se na osnovne proizvode za ljudsku prehranu poput : kruh, brašno, mlijeko i mliječni proizvodi, dječja hrana, mast, lijekove, udžbenike i nastavna sredstva, knjige, usluge smještaja u hotelima, motelima, usluge pripreme i usluživanja hrane, voda za piće osim flaširane vode, usluge javnog prijevoza putnika, usluge javne higijene, pogrebne usluge, autorsko pravo,

³⁴Zakon o porezu na dodatu vrednost (Službeni glasnik RS, br. 84/2004, 86/2004, 61/2005, 61/2007, 93/2012, 108/2013, 6/2014, 68/2014, 142/2014, 5/2015), <http://www.zakon.co.rs/zakon-o-porezu-na-dodatu-vrednost-pdv.html> (Pristupljeno: 13.05.2024.)

usluge koje se naplaćuju putem ulaznica za kino i kazališne predstave, usluge korištenja športskih objekata u neprofitne svrhe, stočna hrana³⁵.

Nulta stopa koristi se za proizvode koje iz Crne Gore izvozi prodavač, promet usluga, uključujući prijevoznike usluge, osim onih koje su neposredno povezane sa izvozom, odnosno uvozom proizvoda, usluge izvršene na proizvodima uvezenim u Crnu Goru i izvezenim od strane osobe koje izvrši te usluge ili od strane naručioca, ukoliko nema sjedište, poslovnu jedinicu, odnosno stalno ili uobičajno prebivalište u Crnoj Gori, promet goriva i drugih neophodnih proizvoda koji se koriste za opskrbu: a) plovila namijenjenih za plovidbu na otvorenom moru, koja obavljaju prijevoz putnika uz naknadu, odnosno koja su namijenjena za obavljanje komercijalne i industrijske djelatnosti; b) plovila za spašavanje i pomoć na moru; c) vojnih plovila koja napuštaju Crnu Goru čija su odredišta strana pristaništa, odnosno sidrišta, proizvode i usluge koji se koriste u vezi sa međunarodnim zračnim i pomorskim prometom, proizvode i usluge namijenjene za: a) službene potrebe diplomatskih i konzularnih predstavništava, b) službene potrebe međunarodnih organizacija, ako je to predviđeno međunarodnim ugovorom, c) osobne potrebe stranog osoblja, diplomatskih i konzularnih predstavništava, uključujući i članove njihovih porodica³⁶

Crna Gora uz povlaštene stope od 7 % i nulte stope poreza na dodanu vrijednost ne obuhvaća menstrualne potrepštine u povlaštene stope, stoga se one oporezuju standardnom stopom od 21%.

Bosna i Hercegovina primjenjuje standardnu stopu poreza na dodanu vrijednost od 17 %.³⁷ Primjenom samo jedne porezne stope Bosna i Hercegovina ima jednostopni sustav u kojem nema povlaštenu stopu za menstrualne potrepštine te se ona oporezuje standardnom stopom.

2.4. Oporezivanje menstrualnih potrepština

Menstrualne potrepštine u Republici Hrvatskoj oporezuju se povlaštenom stopom od 13 % poreza na dodanu vrijednost. Menstrualne potrepštine su higijenski proizvod poput „higijenskih uložaka, dnevnih uložaka, tampona, menstrualnih čašica, menstrualnih gaćica, menstrualne spužve,

³⁵ Zakon o porezu na dodatu vrijednost ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 065/01 - 059/21)

³⁶ Zakon o porezu na dodatu vrijednost ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 065/01 - 059/21)

³⁷ Zakon o porezu na dodatu vrijednost Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 9/2005 - 80/2023)

menstrualnog diska i slično, koje se koriste namjenski tijekom menstruacije neovisno o tome jesu li namijenjene za jednokratnu ili višekratnu uporabu.”³⁸

Oporezivanje menstrualnih potrepština smatra se „ružičastim porezom“ jer se njime radi diskriminacija nad populacijom ženskog spola. Menstrualne potrepštine ne svrstavamo u luksuzne proizvode, već u proizvode nužne za higijenu i zdravlje žena. „Ružičasti porez“ se često naziva i „tampon porez“ ili „luksuzni porez na menstruaciju“, međutim on obuhvaća širi pojam koji uključuje higijenske potrepštine, odjeću, obuću, igračke te prijevozna sredstva. Oba izraza stvaraju jaz u rodnoj jednakosti, potiču diskriminaciju i ne prikazuju pravednost u cijenama proizvoda i usluga.

Pojedinci i skupine ljudi koje se „bore“ protiv ovog poreza ističu da bi menstrualne potrepštine trebale biti oporezivane po nižoj stopi ili oslobođene plaćanja poreza s obzirom da nisu luksuzni proizvodi. Multidisciplinarnim pristupom u kojem se zagovaraju ideje o promjeni zakonodavne regulacije na način da se stopa poreza na dodanu vrijednost na menstrualne potrepštine smanji, dovodi do uspjeha u nekoliko zemalja poput Španjolske, Belgije, Velike Britanije, Švedske, Australije, nekih saveznih država SAD-a i Hrvatske. „Smanjenje poreza na dodanu vrijednost značajno bi smanjilo cijenu, a u tom smjeru djelovala je Španjolska koja je porez na dodanu vrijednost s 10 % smanjila na 4 %, Belgija s 21 % na 5 %, dok je Velika Britanija porez na dodanu vrijednost od 5 % u potpunosti ukinula.“³⁹ Škotska je prva država koja je uvela 2021. godine besplatne menstrualne potrepštine.⁴⁰

Rezultati dugotrajnih napora i ulaganja truda aktivista i organizacija koje su se zalagale za pravednost i rodnu jednakost iskazane su ovim primjerima država u kojima je smanjen ili potpuno ukinut porez na menstrualne potrepštine.

³⁸ Pravilnik o izmjenama Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost, <https://www.zakon.hr/cms.htm?id=52117> (Pristupljeno: 13.05.2024.)

³⁹ Sweitzer, S.,(2022.) *Countries fight period poverty in Europe*, <https://borgenproject.org/period-poverty-in-europe/> (Pristupljeno: 13.05.2024.)

⁴⁰ *Period products (Free Provision) (Scotland) Act 2021 : Equality Impact Assessment*, <https://www.gov.scot/publications/period-products-free-provision-scotland-act-2021-equality-impact-assessment/> (Pristupljeno: 13.05.2024.)

3. POJAM „RUŽIČASTOG POREZA“

„Ružičasti porez“, poznat i kao "pink tax," predstavlja pojavu gdje se proizvodi i usluge namijenjeni ženama naplaćuju višim cijenama u usporedbi s istim ili sličnim proizvodima i uslugama namijenjenim muškarcima. Iako se naziva "pink tax," ovaj koncept nije doslovno vezan uz proizvode koji su samo ružičaste boje. Umjesto toga, riječ "ružičasti" odražava širi oblik diskriminacije u cijenama proizvoda temeljen na spolu.

Primjeri „ružičastog poreza“ obuhvaćaju: odjeću (slični komadi odjeće često će imati višu cijenu kada se označe kao proizvodi za žene, čak i ako su materijali, dizajn i kvaliteta slični muškim verzijama) obuću, kozmetiku, higijenske proizvode, frizerske usluge, hranu i piće.

Proizvodi namijenjeni ženskom rodu prosječno iznose 7 %⁴¹ cijene više u odnosu na proizvode namijenjene muškarcima. Ovaj fenomen ne ovisi samo o razlikama u kvaliteti proizvoda ili usluga, već i o društvenim normama, percepciji vrijednosti i marketinškim strategijama. Uz „ružičasti porez“ vežemo negativna obilježja poput nedopuštenog obilježavanja u kojem se stvaraju rodni stereotipi, žene plaćaju više za osnovne potrepštine te to dovodi do stvaranja financijskog tereta i utječe na ekonomsku snagu žene. „Ružičasti porez“ dovodi do diskriminacije na osnovi spola. Također ima utjecaja i na socijalni život gdje su rodna neravnopravnost i stereotipi često duboko ukorijenjeni u društvu. „Ružičasti porez“ odražava i pojačava društvene nejednakosti.

Rodna jednakost trebala bi podrazumijevati jednaki tretman i pružati jednake prilike te nužne proizvode ne bi trebali svrstavati u luksuz, poput higijenskih potrepština koje su neophodne za zdravlje i higijenu. Ženama se nameće dodatni financijski teret i time se produbljuje rodna nejednakost. Kako je svijest o „ružičastom porezu“ kroz godine sve više u porastu, „ružičasti porez“ nailazi na sve više ljudi koji zagovaraju promjene zbog postizanja veće ravnopravnosti i pravednije cjenovne politike bez spolne diskriminacije.

U današnjem on line svijetu, IT sektor i pojedinci putem njega organiziraju sve više kampanja, putem društvenih mreža izvješćuju o stanju i pozivaju medije na sudjelovanje i raspravu o

⁴¹Gillespie, L. (2023.) *The pink tax: Latest updates and statistics*, <https://www.bankrate.com/personal-finance/pink-tax-how-women-pay-more/> ; Šiser, I. (2018.), Ružičasti porez, <https://financijskiimpuls.org/2018/05/14/ruzicasti-porez/> (Pristupljeno: 14.06.2023.)

„ružičastom porezu“ i posljedice koje dovodi sa sobom. Zbog lakše povezanosti putem interneta, oglasa i promocija, mlađa populacija ljudi upoznata je s konceptom „ružičastog poreza“ i razumiju njegovo značenje te prepoznaju kakve disparitete u cijenama predstavlja. Značajan broj potrošača i dalje nije upoznat s izrazom „ružičasti porez“ , ali mogućim rješenjima u multidisciplinarnom pristupu dovodi se do povećanja svijesti o pravičnosti, rodnoj jednakosti i prepoznavanju posljedica za pojedince te društvo. Razina svijesti također može varirati i ovisiti o različitim faktorima poput dobne skupine, regije u kojoj odrastaju te socioekonomske pozadine.

Uz kampanje, zahtijevaju se i promjene u zakonodavstvu, potiču se ponovni pregledi i preispitivanja cjenovnih strategija tvrtki koje prodaju proizvode zahvaćene „ružičastim porezom“ zbog osiguranja pravednijeg tretiranja potrošača. U ovome trenutku ne postoje zakoni koji se direktno odnose na „ružičasti porez“, ali postoje zakonske regulative i akti u stranim državama poput *California Gender Tax Repeal Act iz 1995. godine* u kojem se prvi put spominju cjenovne razlike temeljene na spolu i njime se one zabranjuju, posebno za cijene proizvoda i usluga koje su u suštini slični. U Republici Hrvatskoj također ne postoji isključivi zakon koji se veže uz „ružičasti porez“, već se takvi proizvodi u Republici Hrvatskoj oporezuju porezom na dodanu vrijednost.

3.1.Legislativa koja promiče „ružičasto oporezivanje“

Ovisno o državi i njejoj jurisdikciji variraju zakoni ili pravne regulative koje se donose radi smanjenja dispariteta u cijenama i zabranjuju diskriminacije na temelju spola. U Republici Hrvatskoj ne postoji isključivi zakon o „ružičastom porezu“ niti zakon o zabrani cjenovnih razlika, već Zakon o porezu na dodanu vrijednost člankom 38. stavkom 3. govori o porezu na menstrualne potrepštine. Zakonom o porezu na dodanu vrijednost tek je 1. travnja 2022. godine porezna stopa smanjena s 25 % na 13 % u smislu poreznog povlaštenja.

U odnosu na zabranu oporezivanja proizvoda i usluga diskriminatornim cijenama, izdvojena su dva zakona koja se ne nalaze na području Europske unije. Prvi zakon je usmjeren na ukidanje rodnih razlika u oporezivanju *California Gender Tax Repeal Act iz 1995. godine*.⁴² Zakonom se

⁴²*California Code, Civil Code – CIV 51.6* , <https://codes.findlaw.com/ca/civil-code/civ-sect-51-6/> (Pristupljeno: 10.05.2024.)

zabranjuju diskriminatorne cijene na temelju spola, a cilj ovog zakona je osiguranje naplate proizvoda i usluga bez obzira na spol korisnika čime promiče rodnu jednakost. Nadalje, *New York City Gender-Based Pricing Discrimination Law* 2016. godine⁴³ zabranjuje naplaćivanje različitih cijene za iste ili slične proizvode i usluge temeljene na spolu. Ovaj zakon pokriva širok raspon proizvoda i usluga poput odjeće, obuće, kozmetičkih proizvoda, higijenskih proizvoda te usluga u frizerskim salonima. Na području Europske unije postoje tzv. *EU Anti-Discrimination Laws*⁴⁴ kojima je glavni cilj da svim građanima Europske unije osiguraju jednake mogućnosti u smislu borbe protiv svih oblika diskriminacije u društvu, posebno u odnosu na rasno i etničko podrijetlo.

4. ISTRAŽIVANJE

4.1. Anketni upitnik

U ovom poglavlju govorit će se o metodi istraživanja i rezultatima provedenog istraživanja. U skladu s temom završnog rada izvršeno je istraživanje o pojmu „ružičastog poreza“. Kao metoda istraživanja i ispitivanja primijenjena je metoda anketiranja. Anketa je bila anonimna i provedena putem online Google obrasca. Anketni upitnik sadržavao je četiri općenita pitanja, dva opisna pitanja te 15 pitanja o „ružičastom porezu“. Anketa je održana 8. studenog 2022. godine.

Prvi dio upitnika koji se sastojao od općih pitanja ukazuje na spolnu i dobnu strukturu, zanimanje i osobna mjesečna primanja ispitanika. Drugi dio upitnika sastojao se od pitanja temeljenih na pojmu „ružičasti porez“. Drugim dijelom anketnog upitnika prepoznate su glavne karakteristike kojim pokazujemo opću svijest te količinu znanja o „ružičastom porezu“.

Na anketno istraživanje odazvale su se 223 osobe, anketa je bila podijeljena na Facebook stranici te u par grupa gdje se nalaze studenti te osobe sa stalnim zaposlenjem, uz par umirovljenika. Temeljem analize uzorka ankete, uzorak je dostatan za razradu teme, donošenje rezultata te konkretnih zaključaka. U prilog većem odazivu ide to što se ispitanicima anketa činila zanimljiva, bez obzira na stupanj bliskosti s temom anketiranja.

⁴³*Pricing goods and services on the basis of gender prohibited, Section 391-U*, <https://www.nysenate.gov/legislation/laws/GBS/391-U> (Pristupljeno: 10.05.2024.)

⁴⁴ *California Code, Civil Code – CIV 51.6* <https://codes.findlaw.com/ca/civil-code/civ-sect-51-6/> (Pristupljeno: 10.05.2024.)

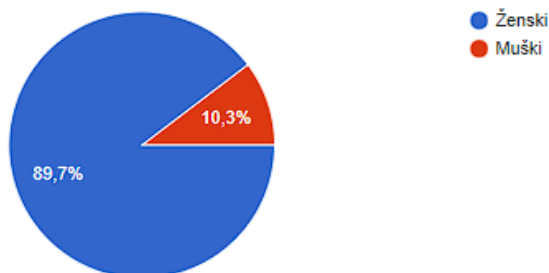
4.2.Rezultati ankete

Grafikon 1: Spolne skupine ispitanika

Rezultati istraživanja su pokazali da je ukupno 200 ispitanika bilo ženskog roda (89,7 %), muškog roda 23 (10,3 %).

Spol :

223 odgovora

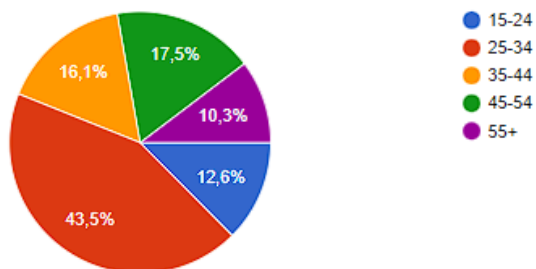

Grafikon 2: Dobne skupine ispitanika

U anketi je sudjelovao najveći broj osoba između 25-34 godine, točnije njih 97 (43,5 %), zatim 45-54 godine, njih 39 (17,5 %), 35-44 godine, njih 36 (16,1 %) , 15-24 godine, njih 28 (12,6 %) te 55+ godine, njih 23 (10,3 %).

Dob :

223 odgovora

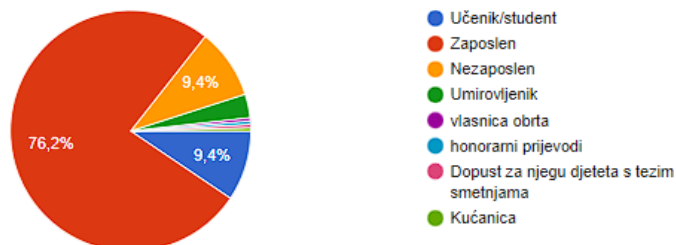

Grafikon 3: Zanimanja skupine ispitanika

Anketno istraživanje prikazalo je kako je 170 (76,2 %) osoba u stalnom poslovnom odnosu, njih 21 (9,4 %) je nezaposleno uz to 21 (9,4 %) ispitanika su učenici/studenti. Ispitanika u mirovini je 7 (3,1 %). Osobe koje se bave honorarnim prijevodima, vlasnici obrta te kućanice i osobe koje primaju dopust za njegu djeteta s težim smetnjama 1 (0,4 %).

Zanimanje :

223 odgovora

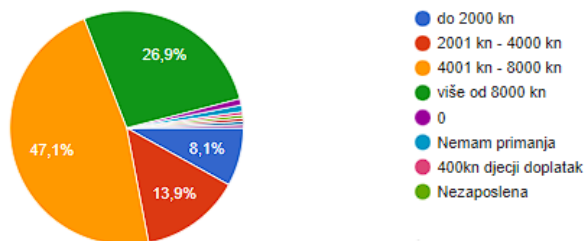

Grafikon 4: Osobna mjesečna primanja

Zadnji dio općenitog dijela završava upitom u ispitanikova mjesečna primanja. Koliko su bitna kod određivanja pojma i hoće li ispitanici obratiti pažnju na proizvode s cjenovnim razlikama više , kada imaju viša primanja ili ne postoji razlika u tom segmentu. 105 (47,1 %) odgovora ima plaću između 4001-8000 kn , njih 60 (26,9 %) više od 8000 kn, 31 (13,9 %) odgovor 2001-4000 kn, do 2000 kn 18 (8,1 %) odgovora, 6 (2,7 %) odgovora je s 0 primanja, 2 (0,9 %) odgovora dobivaju 400 kn od dječjeg doplatka te 1 (0,4 %) osoba dobiva 1000 kn kao mjesečni džeparac od strane svojih roditelja.

Osobna mjesečna primanja :

223 odgovora

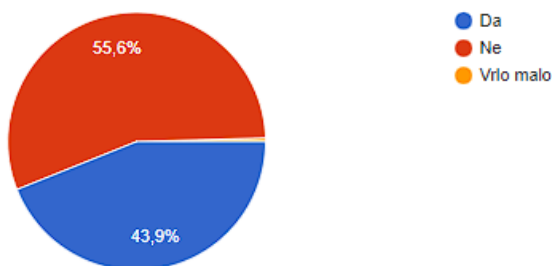

Grafikon 5 :

Drugi dio anketnih pitanja prikazuje svjesnost „ružičastog poreza“ u Republici Hrvatskoj. 124 (55,6 %) anketnih ispitanika odgovorilo je kako nisu upoznati s pojmom „ružičastog poreza“, 98 (43,9 %) zna što je to „ružičasti porez“, a 1 (0,4 %) njih odgovorio je s vrlo malo.

Jeste li upoznati s pojmom "ružičasti porez" ?

223 odgovora

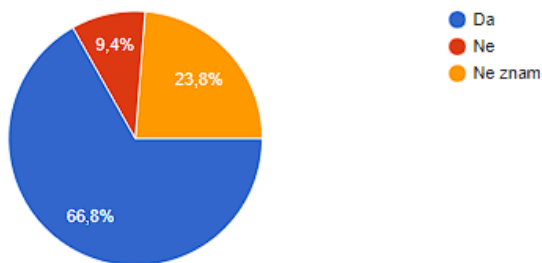

Grafikon 6 :

Ispitanici 149 (66,8 %) njih se slaže da osobe ženskog spola plaćaju veći iznos za iste proizvode nego muškarci. Njih 53 (23,8 %) odgovorilo je sa ne znam te se 21 (9,4 %) ne slaže s time.

Smatrate li da osobe ženskog spola plaćaju veći iznos na određene, a iste proizvode nego muškarci?

223 odgovora

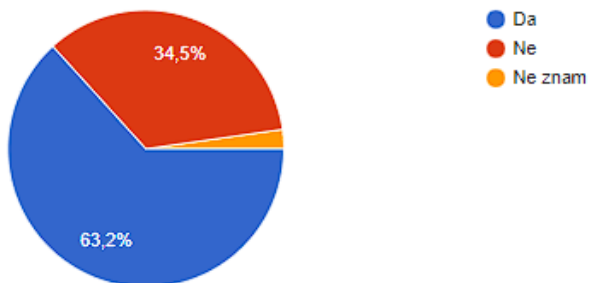

Grafikon 7 :

Grafikonom broj 7 saznaje se da 141 (63,2 %) ispitanika uspoređuju proizvode, 77 (34,5 %) ih ne uspoređuje, a 5 (2,2 %) ne zna.

Uspoređujete li cijene ženskih proizvoda koji su identični muškim proizvodima (britvice , šamponi , pjena za brijanje, odjeća ..) ?

223 odgovora

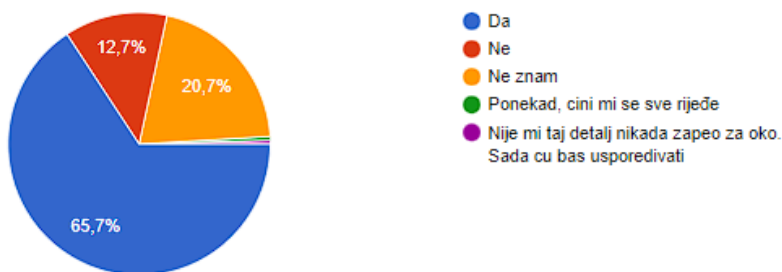

Grafikon 8 :

Iz grafikona 8. vidljivo je da osobe koje uspoređuju cijene proizvoda , uočavaju i razlike u cijenama proizvoda. Potvrdne odgovore dalo je 140 (65,7 %) , negativni odgovor je pružilo 27 (12,7 %) , ne znam 44 (20,7 %) , a ponekad, čini mi se sve rjeđe 1 (0,5 %) te da taj detalj ispitaniku nikad nije zapeo za oko , ali da će od sad početi uspoređivati cijene i proizvode svega 1 (0,5 %).

Ako uspoređujete cijene proizvoda, uočavate li razliku u cijenama premda se radi o istom proizvodu samo drugačije boje?

213 odgovora

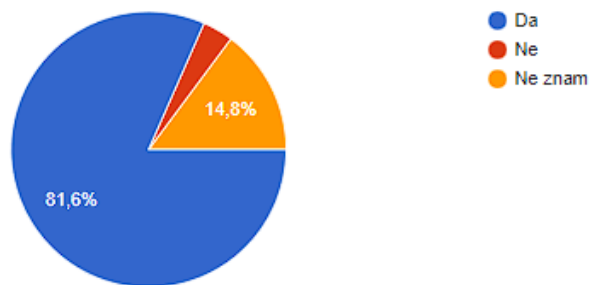

Grafikon 9 :

Grafikonom 9 u 182 (81,6 %) odgovora, osobe koje su rješavale anketu odgovorile su da je „ružičasti porez“ jedna vrsta diskriminacije prema ženama. 33 (14,8 %) ih je odgovorilo sa ne znam, a njih 8 (3,6 %) sa ne.

Smatrate li da je "ružičasti porez" vrsta diskriminacije prema ženama?

223 odgovora

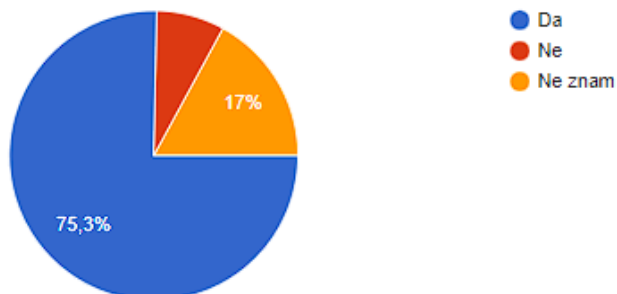

Grafikon 10 :

Grafikonom 10, nastavno na diskriminaciju prema ženama i grafikon broj 9. , uvodi se pitanje smatra li se da „ružičasti porez“ utječe i na stvaranje nejednakosti između spolova. 168 (75,3 %) odgovora bilo je potvrdno, 38 (17 %) ljudi ne zna, te 17 (7,6 %) odgovara negativno.

Utječe li "ružičasti porez" na stvaranje nejednakosti između spolova?

223 odgovora

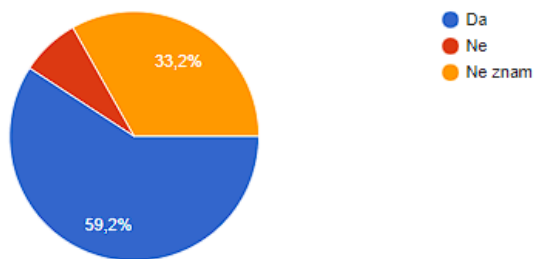

Grafikon 11 :

Grafikonom 11. ispitanici su potvrdnim odgovorom od 132 (59,2 %) potvrdili da „ružičasti porez“ postaje i globalan problem, ne odnosi se samo na određene države i određenu populaciju, već zahvaća cijeli svijet i dijeli ljude prema spolu te ih time diskriminira. 74 (33,2 %) ispitanika odgovorilo je sa ne znam, a njih 17 (7,6 %) sa ne.

Postaje li "ružičasti porez" globalni problem?

223 odgovora

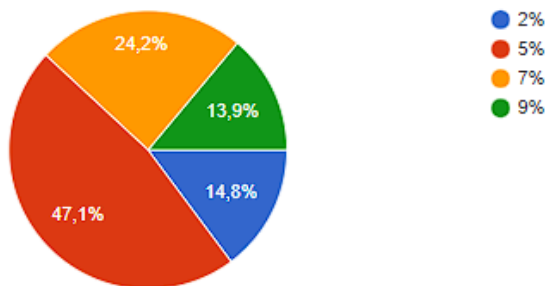

Grafikon 12:

Grafikonom 12. ispitanike je upitano znaju li koliki postotak sveukupno žene godišnje plaćaju više za proizvode zahvaćene „ružičastim porezom“, ponuđeni odgovori bili su 2 %, 5 %, 7 %, 9 %. Istraživanjem koje se provelo u Americi, doznaje se da žene plaćaju 7 %⁴⁵ više u odnosu na muškarce. 105 (47,1 %) ispitanika odgovorilo je 5 %, 54 (24,2 %) su odgovorili da je 7 %, 33 (14,8 %) ispitanika smatra da je 2 %, a njih 31 (13,9 %) smatra da je 9 %.

Prema Vašem mišljenju, koliki postotak više žene plaćaju na proizvode nego muškarci?

223 odgovora

Grafikon 13:

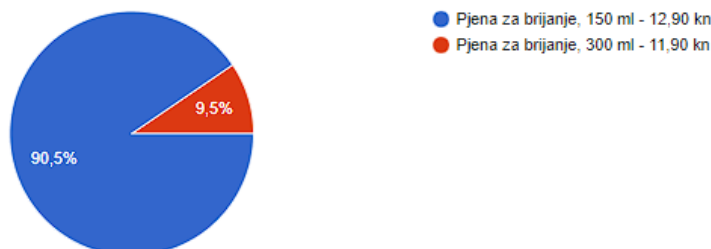
U anketnom ispitivanju, priložene su 2 slike usporedbe pjene za brijanje, isti proizvođač, različite boje i količine. Ženski proizvod ima manju količinu od 150 ml roza je boje i koštao je 12,90 kn, pritom muški proizvod od 300 ml, plave boje te košta 11,90 kn. Slika je poslužila kao primjer

⁴⁵ Gillespie, L. (2023.) *The pink tax: Latest updates and statistics*, <https://www.bankrate.com/personal-finance/pink-tax-how-women-pay-more/>; Šiser, I. (2018.), Ružičasti porez, <https://financijskiimpuls.org/2018/05/14/ruzicasti-porez/> (Pristupljeno: 14.06.2023.)

„ružičastog poreza“ u Republici Hrvatskoj, kako bi se ispitanicima približio pojam i značenje te kakvu razliku u cijenama donosi.

Primjer "ružičastog poreza" vezan za higijenske potrepštine.

116 odgovora

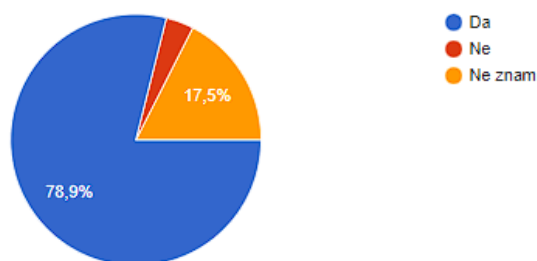

Grafikon 14 :

Grafikonom broj 14. ispitanike je upitano smatraju li da porez na menstrualne potrepštine ulazi u pojam „ružičastog poreza“. Porez na menstrualne potrepštine samo je mali dio toga što „ružičasti porez“ obuhvaća, kao što smo naveli u pojmu „ružičastog poreza“. Ispitanici su potvrdno odgovorili 176 (78,9 %) , ne znam 39 (17,5 %) te negativan odgovor dalo je 8 (3,6 %)

Smatrate li da u pojam "ružičastog poreza" ulazi i pojam " porez na higijenske menstrualne potrepštine " ?

223 odgovora

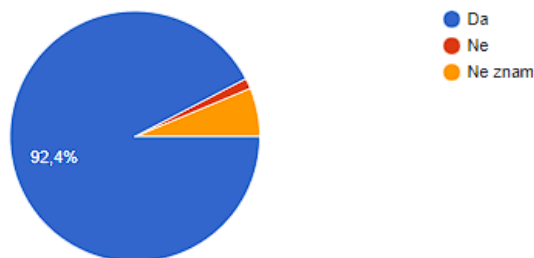
Grafikon 15 :

Kao jedan od multidisciplinarnih pristupa, navedeno je obraćanje medijima, sve više kampanja i edukacija te objavljivanja na društvenim mrežama kako bi se probudila svijest i kako bi što više ljudi bilo povezano i spremno na rješavanje problema koje „ružičasti porez“ donosi. Grafikonom 15. ispitanicima je ponuđeno pitanje u kojem se trebaju izjasniti o tome smatraju li da bi mediji trebali iskoristiti i pridodati više pažnje i fokusa na „ružičasti porez“. 206 (92,4 %) ispitanika

odgovorilo je pozitivnim odgovorom na to pitanje, (14 6,3 %) ne znam , 3 (1,3 %) odgovorilo je sa ne.

Smatrate li da bi mediji trebali više izvještavati o problemu koji "ružičasti porez" donosi?

223 odgovora

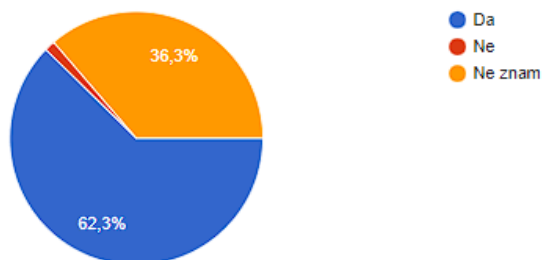

Grafikon 16 :

Kako bismo utvrdili znaju li ispitanici o „ružičastom porezu“ u Hrvatskoj, iduća pitanja u anketi odnosila su se direktno na Republiku Hrvatsku, postoji li , koliko je zastupljen u odnosu na druge države te postoje li moguća rješenja za „ružičasti porez“. Grafikonom 16. 139 (62,3 %) ispitanika smatra da u Republici Hrvatskoj postoji „ružičasti porez“ , 81 (36,3 %) njih ne zna , a 3 (1,3 %) smatra ne.

Postoji li u Republici Hrvatskoj "ružičasti porez"?

223 odgovora

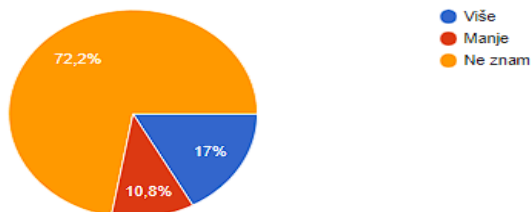
Grafikon 17 :

Nastavno na pitanje smatraju li ispitanici da je „ružičasti porez“ zastupljen u Republici Hrvatskoj, veže se pitanje koliko je zastupljen u odnosu na druge države. 161 (72,2 %) odgovorilo je sa ne znam, 38 (17 %) da je više zastupljen u Republici Hrvatskoj, a njih 24 (10,8 %) da je zastupljen manje nego u drugim državama.

Prilikom istraživanja i proučavanja cijena u različitim trgovinama , u Republici Hrvatskoj, „ružičasti porez“ nije toliko zastupljen i ne postoje tolike razlike u cijenama. Cijene su izjednačene te nema razlike između muških i ženskih proizvoda, za razliku od američkih država gdje se sve više primijeti ta razlika, ne samo u odjeći, obući i higijenskim potrepštinama , već i u prijevozu.

Smatrate li da je u Republici Hrvatskoj "ružičasti porez" zastupljen više/manje nego u drugim državama ?

223 odgovora

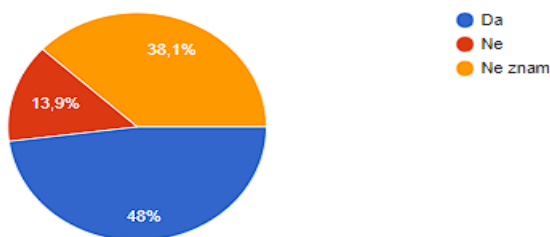

Grafikon 18 :

Grafikonom broj 18. 107 (48 %) ispitanika smatra da u Republici Hrvatskoj postoji rješenje za „ružičasti porez“ , njih 31 (13,9 %) se ne slaže s tom tvrdnjom te 85 (38,1 %) ispitanika ne zna postoji li rješenje. Idućim opisnim pitanjem završena je anketa , u njemu zapažamo odgovore o predloženim rješenjima „ružičastog poreza“ te mogućnosti proširivanja globalne svijesti o problemu koje on donosi.

Smatrate li da u Republici Hrvatskoj postoji rješenje za "ružičasti porez" ?

223 odgovora

Opisno pitanje broj 19 : Na koji način biste Vi pokušali spriječiti širenje "ružičastog poreza" ?

Zaključnim pitanjem u anketi, traženo je moguće rješenje „ružičastog poreza“. Većina odgovora glasila je ne znam , a nakon odgovora ne znam, ispitanici su odgovarali da bi se trebala smanjiti stopa poreza na dodanu vrijednost za sve proizvode, gdje bi vlada trebala intervenirati zatim izjednačavanje cijena proizvoda namijenjenih ženskoj populaciji.

Spomenuta je subvencija države na higijenske potrepštine, ispitanici su iskazali mogućnost i toga da se baziraju na kupnju u tvrtkama koje prodaju „unisex“ proizvode i već su u „pink tax free“ zoni. Većina ispitanika slaže se s time da je potrebna bolja edukacija te podizanje javne svijesti budući da neki od ispitanika nisu čuli za pojam „ružičasti porez“. Zanimljiv odgovor dao je ispitanik koji smatra kako bi se pravna regulacija mogla riješiti na taj način, ukoliko se ne smanji stopa poreza na dodanu vrijednost i ne izjednače se cijene da se ženskoj populaciji povisi plaća za dodatak na menstrualne potrepštine, kao što smo i naveli, one nisu luksuz, već prijekopotrebne stvari za život i higijenu žena. Također, uvođenjem kontrolnih stručnjaka za analizu proizvoda i usluga.

5. MULTIDISCIPLINARNI PRISTUP U RJEŠAVANJU „RUŽIČASTOG POREZA“

Glavno pitanje koje se nameće je način rješavanja problematike uvođenja „ružičastog poreza“. Kako bi se postigla veća jednakost i pravednost u cijenama proizvoda i usluga, koristi se multidisciplinarni pristup. Njime se potiče suradnja između različitih sektora te kombinacija sudionika, njihovih znanja i strategije iz drugačijih subkultura u cilju sveobuhvatnijih promjena u društvu. Multidisciplinarni pristup donosi niz mogućih rješenja koji pomažu u stvaranju poticajnog okruženja za smanjenje diskriminacije na temeljnu spolnih razlika.

Multidisciplinarni pristup uključuje zakonodavnu regulaciju u procesu propisivanja povlaštenih poreznih stopa kojima bi se zabranila diskriminacija temeljena na spolnim razlikama u cijenama za proizvode i usluge. Tvrtke koje prodaju određene proizvode i usluge trebale bi se usuglasiti u odnosu na transparentnost cijena te potrošačima pružiti osnovne informacije o proizvodima i objasniti zašto su neki proizvodi skuplji od ostalih. Informacije o proizvodima i uslugama bi trebale biti javne kako bi se omogućila njihova usporedba. Analizom tržišta istražuju se razlike u cijenama proizvoda i usluga te bi se istraživanjem i prikupljanjem podataka osiguralo temeljito praćenje promjena. Promjena marketinškog pristupa u pakiranju proizvoda, uvođenje novih marketinških rješenja s novim kampanjama bez stereotipnih podjela te promocija rodne neutralnosti samo su neke od ideja kojima bi tvrtke mogle pridonijeti u rješavanju problematike

„ružičastog oporezivanja“. Na globalnoj razini, potrošači se osvještavaju razvitkom i kreiranjem edukativnih kampanja, radionica, webinarima, novih članaka i blogova.

Sadašnjost i budućnost okrenuta je prema IT sektoru te se i njime, na globalnoj razini, podiže svijest o svim aspektima „ružičastog poreza“. Potrošači se educiraju o različitim implikacijama „ružičastog poreza“ i putem edukativnih kampanja, odnosno o njegovoj manifestaciji i utjecaju na njih. Na taj se način osvještavaju, a stečeno znanje primjenjuju na prepoznavanje i izbjegavanje proizvoda i usluga koji imaju višu cijenu proizvoda bez opravdanih razloga. Snažan alat za širenje informacija današnjice u rukama je i društvenih medija putem lako pamtljivog i vizualno privlačnog sadržaja. Kreiranjem *online* peticija također se poziva na transparentnost i ravnopravnost cijena isticanjem statistike, istraživanjima i raznim studijama koje potvrđuju postojanje takvog poreza i njegov utjecaj na široku populaciju. Također, mogu se angažirati i utjecajne osobe te one koje imaju veliku medijsku pažnju poput *influensera*.

6. ZAKLJUČAK

Osnovni fiskalni instrumenti, porezi, čine porezni sustav neke zemlje. Porezni sustav mora biti prilagodljiv zbog čestih promjena i svoje dinamičnosti, ali i posjedovati karakteristike poput pravednosti i progresivnosti, jednostavnosti i transparentnosti. U Republici Hrvatskoj porezni sustav temelji se na izravnim i neizravnim porezima. Za ovaj rad značajniji su bili neizravni porezi, posebice porez na dodanu vrijednost.

Porez na dodanu vrijednost uveden je u Republici Hrvatskoj 1995. godine, ali tek s 1. siječnja 1998. godine⁴⁶ djeluje u praksi hrvatskog gospodarstva. Standardna stopa poreza na dodanu vrijednost iznosila je 22 % , dok je nizom značajnih izmjena kroz godine podignuta na 25 % , uz primjenu dvije povlaštene stope: od 13 % i 5 % te, suprotno europskim direktivama, nultom stopom. Povlaštene stope poreza na dodanu vrijednost su niže porezne stope koje se primjenjuju na određene proizvode i usluge, a uvodimo ih u porezni sustav radi smanjena regresivnog djelovanja poreza. Usporedbom legislative zemalja regije: Republike Hrvatske, Republike Srbije,

⁴⁶ Zakon o porezu na dodanu vrijednost (NN 47/95)

Crne Gore te Bosne i Hercegovine, proizlazi da je samo u Republici Hrvatskoj povlaštenom stopom od 13 % regulirano pitanje menstrualnih potrepština. Republika Srbija ima povlaštenu stopu od 10 % , Crna Gora 7 % , u Bosni i Hercegovini samo nalazimo standardnu stopu od 17%. Nijedna od država članica regija ne spominje menstrualne potrepštine kao nužne proizvode vezane za higijenu i zdravlje žena te ih oporezuju standardnim stopama. Neovisno o navedenom, oporezivanje menstrualnih potrepština može se smatrati vrstom „ružičastog poreza“ upravo radi diskriminacije populacije ženskog spola.

„Ružičasti porez“ predstavlja pojavu prilikom koje se proizvodi i usluge namijenjeni ženama naplaćuju višim cijenama u usporedbi s istim ili sličnim proizvodima i uslugama namijenjenim muškarcima. Karakteristike koje se vežu uz „ružičasti porez“ nose negativna obilježja poput spolne i rodne diskriminacije, nedopuštenog obilježavanja u kojem se stvaraju rodni stereotipi te veći financijski teret za žene. U ovome trenutku ne postoje zakoni koji se direktno odnose na „ružičasti porez“, ali postoje zakonske regulative i akti u stranim državama poput *California Gender Tax Repeal Act iz 1995. godine* i *New York City Gender-Based Pricing Discrimination Law 2016. godine*.

U cilju multidisciplinarnog pristupa rješavanju problematike „ružičastog oporezivanja“ provedeno je anketno ispitivanje kojim je utvrđeno da velika većina ispitanika nije upoznata s tim pojmom (čak 55,6 %), ali je potaknulo podizanje svijesti o njemu. Većina ispitanika smatra kako bi se uvođenjem povlaštenih stopa pridonijelo smanjenju problema „ružičastog poreza“, također izjednačavanjem cijena bi se smanjilo nastajanje diskriminacije.

POPIS LITERATURE

Knjige i publikacije

1. Cindori, S., Pilipović, O., Kalčić, R. (2021.), Porez na dodanu vrijednost; Web knjižara, Split
2. Iveković, I.(1997.), Jednostopni PDV s malo oslobođenja najbolje rješenje, Računovodstvo i financije, 9, Zagreb
3. Jelčić, B., Bejaković, P. (2012.), Razvoj i perspektive oporezivanja u Hrvatskoj, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb
4. Jelčić, Bo., Lončarić-Horvat, O., Šimović, J., Arbutina, H., Mijatović, N., (2004.), Hrvatski fiskalni sustav, Narodne novine, Zagreb
5. Kesner, Š. M.; Kuliš, D. (2010.), Porezni vodič za građane; Institut za javne financije, Zagreb
6. Lončarić-Horvat, O. (1995.), Socijalna država i posredni porezi; Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
7. Rosen, S. H. (1999.), Javne financije, Institut za javne financije, Zagreb
8. Šimović, H. (2007.), Porezni sustav Republike Hrvatske – skripta, vlastita naklada, Zagreb
9. Yazıcıoğlu, A.E. (2018.). Pink Tax and the Law: Discriminating Against Women Consumers (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429486975>

Izvori s interneta

1. Europska komisija, 2023. Stope PDV-a koje se primjenjuju u zemljama EU-a.
2. Cindori, S., Pogačić, L.(2010.), Problematika utvrđivanja broja i visine stopa poreza na dodanu vrijednost; ekon.misao praksa dbk. god xix. br. 2. (227-249) <https://hrcak.srce.hr/file/93380>
3. Gillespie, L. (2023.) *The pink tax: Latest updates and statistics* <https://www.bankrate.com/personal-finance/pink-tax-how-women-pay-more/>
4. Kesner-Škreb, M. (2001.), Porezni poticaji, Financijska teorija i praksa 25 (4) <https://hrcak.srce.hr/file/9158>
5. Sweitzer, S. (2022.) *Countries fight period poverty in Europe*, <https://borgenproject.org/period-poverty-in-europe/>

6. Šimović, H. (2006.), Utjecaj fiskalnog sustava i fiskalne politike na konkurentnost gospodarstva, članak broj 06-12, <https://hrcak.srce.hr/file/202206>
7. Šimović, H. (2008.), Porezni poticaji za izgradnju konkurentnosti, članak broj 08-03, <https://hrcak.srce.hr/file/202167>
8. Šiser, I. (2018.), Ružičasti porez, <https://financijskiimpuls.org/2018/05/14/ruzicasti-porez/>

8.3. Pravni izvori

1. Zakon o porezu na dodanu vrijednost (NN 47/95)
2. Zakon o porezu na dodanu vrijednost (NN 73/13, 99/13, 148/13, 153/13, 143/14, 115/16, 106/18, 121/19, 138/20, 39/22, 113/22, 33/23, 114/23, 35/24)
3. Zakon o porezu na dodatu vrednost (Službeni glasnik RS, br. 84/2004, 86/2004, 61/2005, 61/2007, 93/2012, 108/2013, 6/2014, 68/2014, 142/2014, 5/2015)
4. Zakon o porezu na dodatu vrijednost ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 065/01-059/21)
5. Zakon o porezu na dodatu vrijednost Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 9/2005, - 80/2023)
6. Zakon o porezu na dodatu vrednost (Službeni glasnik RS, br. 84/2004-5/2015), <http://www.zakon.co.rs/zakon-o-porezu-na-dodatu-vrednost-pdv.html>
7. Pravilnik o izmjenama Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost, <https://www.zakon.hr/cms.htm?id=52117>
8. *Period products (Free Provision) (Scotland) Act 2021 : Equality Impact Assessment* <https://www.legislation.gov.uk/asp/2021/1/enacted> ; <https://www.gov.scot/publications/period-products-free-provision-scotland-act-2021-equality-impact-assessment/>
9. *Pricing goods and services on the basis of gender prohibited, Section 391-U*, <https://www.nysenate.gov/legislation/laws/GBS/391-U>
10. *California Code, Civil Code – CIV 51.6*, <https://codes.findlaw.com/ca/civil-code/civ-sect-51-6/>